

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

N.B: 1. All questions are compulsory.

- Q.1** Answer in **one or two** sentences. (20)
- 1) Define 'Appropriate Government' under I.D. Act, 1947.
 - 2) To which industrial establishment M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971 is applicable?
 - 3) What is the definition of 'Wages' under the E.C. Act 1923?
 - 4) What is the rate of subsistence allowance payable to the workman under I.E. (S.O.) Act, 1946?
 - 5) When the 'National Industrial Tribunal' may be constituted under I.D. Act, 1947?
 - 6) Define 'Total Disablement' under E.C. Act, 1923.
 - 7) State any two grounds for declaring lay-off.
 - 8) State any two instances of illegal lock-out under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971
 - 9) When and who can constitute the 'Works Committee' under I.D. Act, 1947.
 - 10) Elucidate when can the certified Standing Orders be modified?
- Q.2** Write short notes on **any four** of the following: (20)
- 1) Notice of change
 - 2) Rights of recognized trade union under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971
 - 3) Employee under E.C. Act, 1923
 - 4) Triple test under I.D. Act, 1947
 - 5) Certifying officer under I.E. (S.O.) Act, 1946
 - 6) Permanent disability
- Q.3** Attempt **any two**. (12)
- 1)
 - i) The Industrial court granted recognition to the Indian worker's Association as a recognized union but Bharitya Kamgar Sena has more membership than the Indian workers Association. What remedy is available to Bharitya Kamgar Sena?
 - ii) Kamgar Utkarsha Sabha a recognized union, assisted illegal strike in ABC undertaking & applied for seeking recognition in XYZ undertaking .Will Kamgar Utkarsh Sabha get recognition in XYZ undertaking. Why?
 - 2)
 - i) PQR industrial undertaking is purchased by another employer. The standing orders which are applicable to PQR Industrial undertaking will continue to be applicable or cease to be operative.
 - ii) In an industrial undertaking, the standing orders state 3 months probation period. But in appointment letter of a employee it was 6 months. Is it possible for parties to enter into a contract? Why?
 - 3)
 - i) Empire Industrial undertaking is closed down on account of unavoidable circumstances beyond the control of the employer. Whether the workmen are entitled for compensation? Explain.
 - ii) In the above mentioned situation employer is planning to restart the closed industry but refused to employ senior employees & appointed junior employees. What remedy is available to senior employee?

Q.4 Answer **any four** of the following.

(48)

- 1) Explain the concept of 'arising out of' and 'in the course of employment' as contemplated in the Employees Compensation Act, 1923.
- 2) What is Collective Bargaining? Explain the requisite conditions along with its merits & demerits?
- 3) Discuss the 'Unfair Labour Practices' on the part of employer and trade union. Explain the procedure for filing complaint against unfair Labour practices. Under M.R.T.U. & P.U.L.P. Act, 1971.
- 4) Explain in detail the procedure for certification & modification of Standing Orders under I.E. (S.O.) Act, 1946.
- 5) Define 'Industry' under the I.D. Act, 1947. How the Apex Court has widened the definition of the term 'Industry'?
- 6) Define 'Retrenchment'. Illustrate the provisions regarding retrenchment under the I.D. Act, 1947.

[वेळ: ३ तास]
(मराठी रुपांतर)

[गुण: १००]

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

प्र.१ एक किंवा दोन वाक्यात उत्तरे लिहा.

(२०)

- १) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'समुचित शासन' ही व्याख्या द्या.
- २) एम. आर. टि. यु आणि पी. यु. एल. पी कायदा, १९७१ कोणत्या औद्योगिक आस्थापनांना लागू होतो?
- ३) 'पगार' (Wages) या संकल्पनेची व्याख्या कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत काय आहे?
- ४) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत कामगाराला निर्वाह भत्ता देण्याचा दर काय आहे?
- ५) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'राष्ट्रीय औद्योगिक न्यायाधिकरण' कधी प्रस्थापित करता येते?
- ६) कामगार नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत 'पूर्ण अपंगत्व' ची व्याख्या द्या.
- ७) 'काम बंदी' घोषित करण्यासाठीचे कोणतेही दोन आधार सांगा.
- ८) एम. आर.टी. यु आणि पी. यु. एल. पी कायदा, १९७१ अंतर्गत बेकायदेशीर टाळेबंदीचे कोणतेही दोन उदाहरणे सांगा.
- ९) 'कार्य समितीची' स्थापना औद्योगिक विवाद कायदा, १९७१ अंतर्गत कोण व कधी करू शकतो?
- १०) प्रमाणित स्थायी आदेशात केव्हा बदल किंवा सुधारणा कधी होऊ शकते? स्पष्ट करा.

प्र.२ टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

(२०)

- १) बदलाची सूचना
- २) एम. आर. टि. यु व पी. यु. एल. पी कायदा, १९७१ अंतर्गत अधिकृत संघटनेचे अधिकार.
- ३) नुकसान भरपाई कायदा, १९२३ अंतर्गत 'कामगार'
- ४) औद्योगिक विवाद कायदा, १९४७ अंतर्गत 'तिहेरी चाचणी'
- ५) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत 'प्रमाणन अधिकारी'
- ६) कायमस्वरूपी अपंगत्व

प्र.३ सोडवा. (कोणतेही दोन)

(१२)

- i) औद्योगिक न्यायालयाने इंडियन वर्कस् असोसिएशनला अधिकृत संघटना म्हणून मान्यता दिली, परंतु भारतीय कामगार सेना या संघटनेकडे इंडियन वर्कस् असोसिएशन पेक्षा जास्त सभासदत्व आहेत. अशा परिस्थितीत भारतीय कामगार सेनेकडे काय उपाय आहे?
- ii) कामगार उत्कर्ष सभा या अधिकृत संघटनेने एबीसी या आस्थापनेत बेकायदेशीर संप पुकारण्यासाठी मदत केली आणि एक्स वाय झेड या आस्थापनेत अधिकृत संघटना म्हणून मान्यता मिळविण्यासाठी अर्ज केला. एक्सवायझेड आस्थापनेत कामगार उत्कर्ष सभा या संघटनेला मान्यता मिळेल? का?

- २) i) पी. क्यू. आर. औद्योगिक आस्थापना दुसऱ्या मालकाने खरेदी केली. अशा परिस्थितीत स्थायी आदेश जे पी.क्यू.आर. या आस्थापनेला लागू आहेत, ते तसेच लागू राहतील की त्यांची अंमलबजावणी थांबेल?
- ii) एका औद्योगिक आस्थापनेच्या स्थायी आदेशामध्ये ३ महिन्यांचा परीक्षा कालावधी (Probation Period) दिला होता परंतु कामगाराच्या नियुक्तीपत्रामध्ये हा कालावधी ६ महिन्यांचा होता. अशा परिस्थितीत दोन्ही पक्ष करार करू शकतात काय? का?
- ३) i) एम्पायर नावाची औद्योगिक आस्थापना काही अपरिहार्य कारणांमुळे, जी मालकाच्या आवाक्याबाहेरची होती, बंद झाली. अशा परिस्थितीमध्ये कामगार नुकसान भरपाईस पात्र आहेत का? स्पष्ट करा.
- ii) वरील परिस्थितीमध्ये मालक बंद पडलेला उद्योग पुन्हा सुरु करू इच्छितो परंतु मालकाने वरिष्ठ कामगारांना नाकारून कनिष्ठ कामगारांना काम दिले. वरिष्ठ कामगारांना कोणता उपाय उपलब्ध आहे?

प्र.४ कोणतेही चार लिहा.

(४८)

- १) कामगार नुकसान भरपाई कायदा १९२३ अंतर्गत 'कामाच्या वेळी' आणि 'कामाशी निगडीत' या दोन संकल्पना स्पष्ट करा.
- २) सामुहिक वाटाघाटी म्हणजे काय? सामुहिक वाटाघाटीशी संबंधित महत्वाच्या अटी फायद्यासह स्पष्ट करा.
- ३) मालक आणि कामगार संघटना यांचेकडून होणारे अनुचित कामगार प्रथा यावर सविस्तर चर्चा करा. एम आर टी यु आणि पी यु एल पी कायदा, १९७१ प्रमाणे अनुचित कामगार प्रथांच्या विरोधात तक्रार करण्याची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
- ४) औद्योगिक आस्थापना (स्थायी आदेश) कायदा, १९४६ अंतर्गत स्थायी आदेशाचे प्रमाणन आणि सुधारणा (Certification & Modification) बाबत प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.
- ५) औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत 'उद्योग' ही संज्ञा लिहा. सर्वोच्च न्यायालयाने 'उद्योग' ह्या संज्ञेचा कसा विस्तार केला आहे?
- ६) 'कामगार कपात' ची व्याख्या लिहा. औद्योगिक विवाद कायदा १९४७ अंतर्गत कामगार कपातीबाबतच्या तरतुदी स्पष्ट करा.
